

ואתחז תרגום

עיונים בתרגום אונקלוס

גיליון מס' 56

מיכאל שלום הלוי דינר

פרשת ויצא

מכאן קשה על מש"כ הר"ן (נדרים ט.) שהצדיקים אינם נשבעים לעולם אפי' על דבר מצוה אא"כ הם מחוייבים בדבר, והרי יעקב נשבע כאן אף שאינו מחוייב בזה. וי"ל ע"פ מש"כ תוס' (חולין ב:) שהקשה (לשיטתו שיעקב נדר ולא נשבע) הרי כתוב טוב אשר לא תידור משתדור ולא תשלם ותירצו דנדר בשעת צרה שאני. ולהר"ן י"ל שאף שבועה בשעת צרה שאני.

פכ"ט פ"ז. **ועיני לאה רבות. רש"י** פ' משום שבכתה ואונקלוס תירגם יאין לשון יופי. וכ"כ **בתוס'** השלם שעומדות בשמחה וביופי.

פ"ל פ"ג. **ותלד על ברכי.** ת"א ותליד ואנא ארבי, דהיינו שהיא תלד בשביל שאני אגדל את הילדים. ויש לפרש שמכיון שלרחל לא היו ילדים רצתה שלכל הפחות יהיה לה בן לגדל אותו 'ואבנה גם אנכי ממנה'. ובזה יש לפרש את הפסוק (להלן ו) וגם שמע בקולי ויתן לי בן שת"א ואף קביל צלותי וכן (בפסוק ח') ת"א שנתקבל תפילתה, ומבואר מזה שכשלבלה נולד בן זה כאילו נולד לרחל בן, ולפמש"כ כאן התרגום הביאור הוא שזה בגלל שהיא מגדלת אותם.

פ"ל פ"ח. **נפתולי אלקים נפתלתי.** ת"א קביל ה' בעותי באתחננתי בצלותי חמידת דיהי לי ולד כאחותי, הכל בלשון תפילה. **ורש"י** פ' ב' אופנים נוספים לשון חיבור ולשון עיקש ופתלתול.

פכ"ח פ"א. **וישם מראשותיו.** ת"א ושוי איסדוהי, היינו שהניח אותם כמו כר **תחת** ראשו. ואילו **בחז"ל** (ב"ר פס"ח) איתא כמש"כ **רש"י** עשאן כמין מרזב **סביב** לראשו שירא מפני חיות רעות. ולפי"ז מה דאיתא **בגמרא** (חולין צא:) שהיו מריבות זו עם זו עלי יניח צדיק את ראשו, לתרגום היינו כפשוטו שיניח הצדיק את ראשו על האבן, ואילו לרש"י היינו שיניח את ראשו סמוך לאבן. והמהרש"א (חולין שם) כתב שגם לרש"י שעשאו כמין מרזב היינו שגם הקיפם מסביב וגם היה עוד אבן שמונחת תחתיו.

פכ"ח פ"כ. **וידר יעקב נדר.** ת"א וקיים יעקב קיים. לשון שבועה. וכן להלן (פל"א פ"ג) עה"פ אשר נדרת לי שם נדר ת"א די קיימת קדמי קיימא. ומבואר שסובר אונקלוס שיעקב נשבע לה'. ועפי"ז יש לפרש מש"כ בפסוק (תהלים קל"ב) אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב שהפסוק שם הולך על יעקב שנשבע לה' (**נתינה לגר**).

והטעם שפירש אונקלוס שבועה ולא נדר, יש לומר שסובר שאין נדר בלשון גברא, אפי' נדרי מצוה, כשיטת הר"ן (נדרים ח.). **והראשונים** שם פליגי ע"ז שיש נדרי מצוה אע"פ שאי"ז בלשון חפצא, יעקב נדר ולא נשבע, וכן מבואר **בתוס'** (חולין ב:) שיעקב נדר. וכן מבואר **ברמב"ם** (פ"ו מערכין הי"ג) שכתב שמכאן יש מקור שאפשר לעשות נדר על דבר שלא בא לעולם.

פ"ל פי"ז. **וישמע אלקים אל לאה.** כתב רש"י שהיתה מתאוה ומחזרת להעמיד שבטים, ופי' השפתי חכמים שלא התפללה על זה אלא שכך היה רצונה וגם על זה שייך לשון שמיעה. אולם אונקלוס תירגם וקביל ה' 'צליתה' דלאה, משמע תפילה ממש.

פ"ל פמ"א. **הצאן המקשרות.** ת"א ענא דמבכרתא, ר"ל הבכירות שמקדימות ללדת, מפני שהן החזקות (וכן בפסוק מב). וביאר הרמב"ן שהחזקים נקראים קשורים משום שאיבריהם קשורים זב"ז קשר אמיץ, כי זה סיבת הבריות.

פ"ל פמ"ב. **ובהעטיף הצאן וכו' והיה העטופים ללבן.** ת"א ובלקישות ענא וכו' והוו לקישן ללבן, לשון חולשה מה שלקה ונחלש.

פ"ל פ"א. **מאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה.** רש"י כתב עשה היינו כנס כמו ויעש חיל ויך את עמלק שהכוונה אסף חיילים. אולם אונקלוס תירגם קנא כל נכסיה הדין תירגם בלשון קנין.

פ"ל פ"ז. **והחליף את משכרתי עשרת מנים.** פירש"י אין מונים פחות מעשרה שמנין הוא עשרה ולפי"ז החליף משכורתו מאה פעמים. ובאונקלוס תירגם עשרה זימנין משמע רק י'.

פ"ל פ"י. **העתדים.** ת"א תישיא, וכן תירגם להלן (פסוק יב). והעירו **המפרשים** שבפ' נשא עה"פ עתודים חמשה (במדבר ז יז) ת"א 'גדיי', חמשה ולא כתב תיש, **הלחם ושמלה** תירץ שרצה כאן להדגיש שהם זכרים. ובספר **ביאורי אונקלוס** כתב שרצה להדגיש שהם חזקים שעומדים לגדל וולדות.

פ"ל פכ"א. **ויעבר את הנהר.** ת"א ועבר ית פרת. ר"ל נהר פרת, שכל נהר סתם בתורה הוא נהר פרת, וכן תירגם בארם נהרים (לעיל כד י) ועוד הרבה.

פ"ל פכ"ז. **ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה.** ת"א ולא חויתא לי. כתבנו כמה פעמים שהתרגום מפרש בכל מקום 'הגדה' לשון 'ראיה' כלומר אמירה ברורה כשמש, ובזה יש לבאר שיעקב הרי אמר ללבן שרוצה ללכת, אלא שטען לו לבן שאמנם יעקב אמר לו כן אבל זה לא היה ברור כמו ראיה, וזה חלק מהרמאות של לבן שאמר לו שהאמירה שלו לא היתה מספיק ברורה.

פ"ל פל"ט. **מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה.** ת"א נטרית ביממא ונטרית בלילא. צ"ב היאך גנבתי מתפרש בלשון שמירה, וכתב בספר **הכתב והקבלה** שאונקלוס פירש גניבה מלשון העלם וכסוי (כדלעיל ותגנוב אותי ועוד) והיינו מה שהעלמתה ממני את מה ששמרתי ביום ובלילה הכל 'מידי' תבקשנה, ולפי"ז הוסיף הכתב והקבלה שמרוויחים את היו"ד של גנבתי, שרש"י כתב גנבות יום או גנבות לילה הכל שלמתי, וכתב ע"ז **המזרחי** הודיענו רש"י בזה שהיו"ד של גנבתי הוא נוסף, וכ"כ **הגור אריה**. אולם להתרגום א"ש שיעקב דיבר על עצמו שלבן תבע אותו על מה שגנב ממנו ביום ובלילה.

פ"ל פ"מ. **אכלני חרב וקרח בלילה.** ת"א אכלני שרבא וגלידא נחת עלי בלילא. והיינו שלא כמו שנראה בפשוטו שאכלתו חורב וקרח אלא יש כאן ב' דברים שאכלוהו חורב וירד עליו קרח בלילה.

לע"נ הרב יהודה אריה בן הרב פנחס הלוי אייזין ז"ל
נלב"ע יט' כסליו תשע"ט

להערות, הוספות ותירומות, ולקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות בכתובת
vt0533180131@gmail.com